

Магістр 1 року навчання

факультету менеджменту та маркетингу ХНЕУ

КЛАСИФІКАЦІЯ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЕКТІВ**ЯК ТЕОРЕТИЧНЕ ПІДҐРУНТЯ****ПРОЦЕСУ ІНВЕСТУВАННЯ**

Анотація. Розкрито сутність основних теоретичних підходів до формування та реалізації інвестиційного проекту на підприємстві, з'ясовано особливості його класифікації. Удосконалено класифікацію інвестиційного проекту.

Аннотация. Раскрыта сущность основных теоретических подходов к формированию и реализации инвестиционного проекта на предприятии, выяснены особенности его классификации. Усовершенствована классификация инвестиционного проекта.

Annotation. This article deals with the essence of major theoretical approaches to the development and implementation of a project in a company, the peculiarities of its classification. The classification of investment project is improved.

Ключові слова: процес інвестування, інвестиційний проект, проектний менеджмент, класифікація інвестиційних проектів.

Відповідно до сучасних тенденцій розвитку держави, необхідно кількісно змінити галузеві, технологічні, економічні, екологічні пропорції і співвідношення, структуру та якість людського ресурсу на ринку праці, проектну сферу, міжгалузеві, міжрегіональні міждержавні зв'язки. Причому особливу увагу треба приділити обґрунтуванню, розробці, управлінню і кінцевій ефективній реалізації інвестиційних проектів. Разом із тим особливої уваги та детального дослідження потребують інвестиційні проекти, оскільки рішення щодо вкладання капіталу за умови обмеженості різних ресурсів, зокрема фінансових, виробничих, людських та інших, вимагають детального вивчення та зваженого підходу.

Вагомий внесок у вивчення головних рис та особливостей інвестиційної діяльності зроблено провідними зарубіжними і вітчизняними науковцями, серед яких Г. Бірман, Бланк І. О., Губський Б. В., Загородній А. Г., Ковальов В. В., Кондратьєв М. Д., Лапуста М. Г., Перерва П. Г., Шапіро В. Д., У. Шарп, Шеремет В. В., Яковлев А. І., Ястремська О. М. та ін. Утім, у розгляді інвестиційних процесів головний акценту більшості робіт робиться на специфіку їхнього протікання на макrorівні, тоді як окремі проблеми прикладного характеру не дістали належного вирішення і висвітлення та потребують подальшого розвитку, вдосконалення в науковому і практичному розрізах. На думку автора, підходи багатьох науковців щодо процесу інвестування роблять дуже вагомий внесок, але, на жаль, не дають повного та однозначного розуміння останнього, не враховують динамічні процеси у глобальному середовищі. Тому, на погляд автора, актуальним є подальший розвиток теоретичного забезпечення щодо підвищення ефективності управління інвестиційною діяльністю підприємств, зокрема узагальнення головних аспектів теорії проектного менеджменту, уточнення дефініції інвестиційного проекту з урахуванням сучасних умов господарювання, розвиток класифікації інвестиційних проектів як теоретичного підґрунтя процесу інвестування.

Метою цієї статті є поглиблення і подальший розвиток теоретичного забезпечення розробки та реалізації інвестиційного проекту підприємства.

У сучасній літературі, присвяченій теорії інвестування, науковці висвітлюють багато різних класифікацій інвестиційних проектів [1 – 9], тобто їхній поділ на види за різними ознаками. Детальний огляд наукових джерел з теоретичного базису інвестиційної діяльності [1; 8; 10] свідчить про наявність широкого діапазону видів і підвидів інвестиційних проектів. Це пояснюється тим, що методи управління інвестиційними проектами значною мірою залежать від масштабу (розміру) проекту, термінів реалізації, якості, обмеженості ресурсів тощо.

На основі дослідження наукових джерел, присвячених проблемам управління інвестиційними проектами [1; 2; 4 – 6; 8 – 11], доцільно зробити висновок, що під час класифікації проектів окреслюється лише обмежене коло поділу останніх на види за різними ознаками [1; 5; 9], існують розбіжності у визначенні видів проектів та не враховуються динамічні процеси в глобальному середовищі. Тому пропонується вдосконалена класифікація інвестиційних проектів, в якій систематизовано та виокремлено різні класифікаційні ознаки останніх (таблиця).

Таблиця

Класифікація інвестиційних проектів

Ознаки класифікації проектів	Класифікація інвестиційних проектів
Обсяг інвестицій	<ul style="list-style-type: none"> • великі; • середні; • дрібні

© Лисиця Л. В., 2013

Напрями інвестування	<ul style="list-style-type: none"> • промислові (реальні); • фінансові; • інноваційні (венчурні)
Рівень інвестування	<ul style="list-style-type: none"> • галузеві;

	<ul style="list-style-type: none"> • регіональні; • національні; • міжнародні
Тип відношень	<ul style="list-style-type: none"> • незалежність; • альтернативність; • компліментарність; • заміщення
Тип доходів	<ul style="list-style-type: none"> • дохід від скорочення витрат; • дохід від розширення; • дохід від нових ринків збуту; • дохід від нових сфер бізнесу; • дохід від зниження ризику виробництва та збуту; • соціальний ефект
Тип грошового потоку	<ul style="list-style-type: none"> • ординарний; • неординарний
Рівень ризику	<ul style="list-style-type: none"> • поза ризиком; • з мінімальним ризиком; • з середнім ризиком; • високоризиковані
Форма власності	<ul style="list-style-type: none"> • державні; • індивідуальні; • колективні; • спільні
Ефективність проекту	<ul style="list-style-type: none"> • зовнішня; • внутрішня
Ефект від реалізації проекту	<ul style="list-style-type: none"> • економічний, а саме скорочення витрат; • соціальний, у тому числі збільшення робочих місць; • кінцевий, спрямований на остаточну мету; • абсолютний як показник його загальної та питомої ваги; • порівняльний – результат порівняння; • мультиплікативний – завдяки багаторазовому використанню; • дифузійний (ефект розширення); • стартового вибуху (вибуховий ефект); • акселерації (ефект прискорення); • синергетичний (спільний)

Було запропоновано вдосконалити дану класифікацію й доповнити її ще двома класифікаційними ознаками, а саме – ефективність інвестиційного проекту та ефект від його реалізації. Слід розглянути по черзі кожну з цих ознак.

Залежно від ефективності інвестиційного проекту були виділені проекти із зовнішньою й внутрішньою економічною ефективністю [11]. Йдеться про те, що кожен інвестиційний проект здійснюється з певною метою. Ефективність таких проектів спрямована не вузьким шляхом одержання прибутку, а ніби відкрита для всього суспільства, для кожної людини. Саме тоді мова йде про зовнішню ефективність проекту. Природно, що при реалізації чисто комерційного проекту може виникнути додатковий соціальний ефект, тоді можна сказати, що він об'єднав дві ефективності: зовнішню й внутрішню.

Також можна розподілити інвестиційні проекти залежно від отриманого від його реалізації ефекту [4].

Економічний ефект відображає різні вартісні показники. До таких показників відносяться збільшення обсягу продукції (товарної, реалізованої); прибутку; економія окремих видів ресурсів; зниження валових поточних витрат на виробництво (повна собівартість продукції), скорочення витрат у цілому тощо.

Соціальний ефект зводиться до збільшення саме нових робочих місць і рівня зайнятості працездатного населення; поліпшення умов праці, побуту й відпочинку людини; формування екологічно безпечного навколишнього середовища тощо.

Кінцевий ефект означає конкретний результат здійснення інвестиційного проекту, який забезпечує підприємство фінансовими ресурсами для саморозвитку, наприклад, прибуток від розширення, вихід на нові ринки збуту.

Абсолютний ефект характеризує загальну або питому його величину, що має підприємство від здійснення інвестицій протягом певного часу.

Порівняльний ефект відображає результат порівняння можливих варіантів інвестиційних проектів й вибору кращого з них; його величина показує економічні й соціальні переваги обраного варіанта здійснення інвестицій порівняно з іншими наявними варіантами.

Мультиплікаційний ефект виникає тоді, коли первинний ефект збільшується завдяки багаторазовому використанню отриманих результатів не тільки на даному, але й на інших підприємствах або в інших сферах діяльності.

Дифузійний ефект (або ефект розширення) реалізується тоді, коли нововведення певного характеру поширюється на інші галузі; завдяки цьому відбувається мультиплікація.

Ефект "стартового вибуху" – це така собі ланцюгова реакція у перспективі: він стає початком наступного вибухоподібного збільшення ефекту в тій або іншій галузі виробництва чи діяльності.

Ефект акселерації (від лат. "прискорюю, акселерувати") може відображатись в будь-якому виді діяльності; він означає прискорення рівня поширення й застосування певного конкретного позитивного результату.

Синергетичний ефект (від гр. "діючий спільно") виражає комбінований вплив сукупності інвестицій та інновацій на фінансово-економічний стан суб'єкта господарювання, коли загальний ефект перевищує виключно арифметичну суму впливу на діяльність підприємства.

Проведене дослідження виявило, що існують ключові розходження між основними класифікаційними ознаками інвестиційних проектів. Запропонована вдосконалена класифікація на підставі систематизації існуючих підходів та виокремлення окремих сутнісних особливостей інвестиційних проектів всебічно зображує економічну природу і багатогранність причин, проявів, ефектів інвестиційних проектів, яка в подальшому може становити вагомий теоретичний базис для підвищення ефективності процесу інвестування.

До того ж слід зазначити, що для стійкого розвитку промислових підприємств у конкурентному середовищі, яке швидко змінюється, необхідною умовою функціонування є ефективне управління інвестиційною діяльністю підприємств.

Наук. керівн. Ріпка Д. О.

Література: 1. Инвестиции : учебник / А. Ю. Андрианов [и др.] ; отв. ред. В. В. Ковалев, В. И. Иванов, В. А. Лялин. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: ТК "Велби", "Проспект", 2008. – 584 с. 2. Бирман Г. Экономический анализ инвестиционных проектов / Г. Бирман, С. Шмидт ; пер. с англ. – М.: Банки и биржи ; ЮНИТИ, 1997. – 587 с. 3. Бланк И. А. Инвестиционный менеджмент / И. А. Бланк. – К.: Ника-Центр ; Ольга-Н, 2001. – 536 с. 4. Непомнящий Е. Г. Инвестиционное проектирование : учебн. пособ. / Е. Г. Непомнящий. – Таганрог : Изд. ТРТУ, 2003. – 421 с. 5. Васина А. А. Финансовая диагностика и оценка проектов / А. А. Васина. – СПб.: Питер, 2004. – 447 с. 6. Виленский П. Л. Оценка эффективности инвестиционных проектов. Теория и практика : учебн. пособ. / П. Л. Виленский, В. Н. Лившиц, С. А. Смоляк. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: Дело, 2002. – 888 с. 7. Ример М. И. Экономическая оценка инвестиций : учебн. пособ. / М. И. Ример, Д. Касатов, Н. Н. Матиенко. – СПб.: Питер, 2005. – 472 с. 8. Тарасюк Г. М. Управління проектами : навч. посібн. / Г. М. Тарасюк. – К.: Каравела, 2009. – 320 с. 9. Основи інвестиційно-інноваційної діяльності : навч. посібн. / за наук. ред. В. Г. Федоренка. – К.: Алерта, 2004. – 431 с. 10. Савчук В. П. Оценка эффективности инвестиционных проектов : учебн. пособ. / В. П. Савчук. – К.: Лыбедь, 2004. – 659 с. 11. Кобиляцький Л. С. Управління проектами : навч. посібн. / Л. С. Кобиляцький. – К.: МАУП, 2002. – 200 с.